

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ (NGOS, PUBLIC ORGANIZATIONS, NON-GOVERNMENT ORGANIZATIONS) – добровільні об'єднання фізичних осіб для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів.

Події нашого часу засвідчили, що у питанні людських прав держава не завжди виступає гарантом їх захисту. Більше того, державні структури часто порушують права людей. Саме тому особливе значення має діяльність громадських організацій. Їх становлення, розвиток та напрями діяльності стали предметом вивчення юристів, політологів, соціологів, істориків та інших вчених. Особливе значення громадські організації мають і для соціальної педагогіки як науки, так і сфери діяльності.

Перші такі організації в Україні носили здебільшого політичний характер, оскільки українці зазнавали значних політичних та соціальних утисків з боку імперій, до складу яких входили українські землі. З розширенням життєво важливих сфер людини як соціальної істоти, розширювались і напрями діяльності громадян щодо захисту прав та інтересів, а також змінювались їх організаційно-правові форми. Зростала необхідність захисту не лише політичних чи соціальних прав громадян, але і національних, економічних, екологічних, культурних, освітніх, релігійних, прав національних меншин, жінок і чоловіків (гендерний аспект) тощо.

Діяльність громадських організацій набувала все більшого поширення, а форми об'єднань громадян мали певні відмінності. У наш час також зустрічаємо такі терміни як «громадська організація», «громадське об'єднання», «недержавна організація», «неурядова організація», «громадська спілка» тощо, між якими існують певні сутнісні відмінності, які варто розрізняти.

Основним орієнтиром у розумінні відмінностей між організаціями виступає законодавство, яке чітко регламентує зміст та умови їх діяльності, а також вказує на відмінність між, здавалось би, досить схожими поняттями.

Згідно Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р., громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. *Громадська організація* – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. *Громадська спілка* – це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.

Отже, громадське об'єднання є більш загальним поняттям. У той час як принципова різниця між громадською організацією та громадською спілкою полягає у статусі осіб, які є їх засновниками – юридичні чи фізичні особи.

Також як громадське об'єднання ми можемо розуміти неурядові (НУО) та недержавні (НДО) організації. Недержавна організація створюється окремо від держави, являє собою певне легальне підприємство чи громадський рух, в межах якого взаємодіють окремі громадські організації, орієнтовані на зниження соціальної напруги в суспільстві. Неурядова ж організація в Україні часто ототожнюється з громадською і виступає у формі Спілки, Ліги, Благодійного Фонду тощо.

Для розвитку всеукраїнських, регіональних чи місцевих НУО часто має велике значення вивчення досвіду міжнародних неурядових організацій. Серед найбільш відомих організацій світового рівня – Human Rights Watch (Нагляд за правами людини), Amnesty International (Міжнародна амністія), International Commission of Jurist (Міжнародна комісія юристів) і Minority Rights Group (Група захисту прав меншин).

Для соціального педагога при здійсненні роботи щодо захисту прав людини в різних сферах життя, перш за все важливою є співпраця саме з громадськими організаціями, оскільки, як зазначалось, їх засновниками та членами є звичайні громадяни, зацікавлені в сприянні дотримання прав людини в різних галузях життя та діяльності.

Специфіка кожної громадської організації залежить від мети її діяльності, функцій, які вона виконує, категорії осіб, на які вона орієнтована. Тому, вивчаючи ці та інші аспекти, дослідники та фахівці різних галузей діяльності мають своє розуміння поняття «громадська організація».

Загалом, як у законодавстві, так і в наукових працях зустрічаємо, що громадська організація – це добровільне об'єднання людей для задоволення їх спільних інтересів і

потреб, що має відносно стабільну організаційну структуру, порядок вступу в організацію і виходу з неї. Громадські організації – об'єднання, створені з метою реалізації та захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав, інтересів людини, які сприяють розвитку творчої активності й самостійності громадян, їх участі в управлінні державними та громадськими справами. Громадською організацією є об'єднання громадян, створене з метою здійснення своїх прав і свобод, задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів, удосконалення законодавства, забезпечення урахування інтересів усіх суспільних груп органами державної влади та органами місцевого самоврядування через свою діяльність, а також впливу на вироблення і здійснення політики держави. Громадська організація – це формалізоване самодіяльне (неурядове) неприбуткове об'єднання громадян, спрямоване на реалізацію різноманітних колективних інтересів і захист колективних прав.

Серед характерних *функцій* громадських організацій можна виокремити:

- правозахисну – захист прав та інтересів членів організації, інших громадян через законодавчу ініціативу, ведення переговорів, вимоги та заяви до керівних структур держави й контроль за їх виконанням;
- виховну – передбачає формування в громадян патріотизму, національної свідомості та єдності, моральної, правової культури, етики ділового спілкування, управлінської діяльності, відповідального ставлення до роботи, навколишнього середовища, оточуючих, активної громадянської позиції тощо;
- комунікативну – встановлення атмосфери довірливого спілкування між членами організації, підвищення ролі громадської думки, інформаційне забезпечення суспільства;
- інтегративну – об'єднання, консолідація членів організації та громадян навколо спільної мети;
- соціальну – здійснення допомоги та підтримки різним категоріям населення самостійно чи в партнерстві з іншими установами й організаціями;
- посередницьку – налагодження зв'язків між членами громадської організації, різними державними та недержавними установами, організаціями соціального профілю тощо;

- опозиційну – передбачає запобігання надмірній централізації й посиленні влади держави, сприяння посиленню та розвитку громадянського суспільства;
- контролюючу – здійснення громадського контролю за виконанням своїх обов'язків державними органами та установами, за дотриманням прав громадян, а також виконанням своїх функцій безпосередньо членами даної громадської організації.

Отже, узагальнивши зміст визначень поняття «громадська організація» та провідних функцій, які вони можуть виконувати, зазначимо, що громадська організація – це об'єднання громадян, створене незалежно від держави, але діяльність якого регламентується державним законодавством, статутом організації, має свою організаційну структуру і спрямоване на забезпечення різноманітних прав та інтересів як членів даної організації, так і тих категорій громадян, на які вона орієнтована, через участь у формуванні державної влади й управління, спільне вироблення рішень з державними органами влади, здійснення громадського контролю над державними і недержавними організаціями, представництво та захист інтересів своїх членів й інших громадян в державних та громадських органах.

Здійснення соціально-педагогічної роботи щодо захисту прав людини, особливо представників вразливих груп населення, передбачає співпрацю соціального педагога з різними громадськими організаціями, як місцевого, регіонального рівня, так і загальнодержавного та міжнародного. Серед найвідоміших та найактивніших організацій, які займаються як просвітою населення, так і безпосередньою практичною діяльністю щодо захисту прав громадян, можна виокремити Українську Гельсінську спілку з прав людини, Жіночий консорціум України, Міжнародний жіночий правозахисний центр Ла Страда Україна, Конгрес національних громад України, Центр інформації про права людини, Благодійну організацію АСЕТ, Фонд Олени Пінчук Анти СНІД, МБФ Місія в Україну та ін.

Діяльність громадських організацій щодо захисту прав людини та співпраця з ними соціального педагога є досить актуальними на сучасному етапі розвитку суспільства. Спільна робота над розв'язанням проблем різних категорій населення здатна лише підвищити ефективність бажаних результатів.

Література

1. Громадські об'єднання в Україні : навч. посіб. / За ред. В. М. Бесчастного. — К. : Знання, 2007. — 415 с.

2. Закон України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
3. Громадські організації та рухи у політичній системі суспільства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://posibnyku.vntu.edu.ua/politolog/93..htm>.
4. Громадські організації як чинник становлення громадянського суспільства [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://librar.org.ua/sections_load.php?s=policy&id=57&start=3.
5. Партії і громадські організації [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://iem.donntu.edu.ua/doc/soz/ragozin_uchim_demokr/part72.htm.

© **Галина Біляченко**